

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 7 maj 2008
Utskriftsvänlig pdf-fil

Strömmen har i huvudsak gått från Öst till Väst. På 1960-, 70- och 80-talen var sovjetiska och öststatsidrottares avhopp till väst ständigt i nyheterna; avhoppet förorsakade perioder av iskyla i det kalla kriget och blev ibland underlag för västproducerade spelfilmer. Efter islossningen 1989 blev avhoppet istället emigration, eller bara gästarbetarperioder. Framför allt lämnade många ishockeyspelare det nya Ryssland (och andra öststater) för en lönsam karriär i den nordamerikanska hockeycirkusen NHL, där de varit sportsligt och ekonomiskt framgångsrika. Först under 2000-talet har migrantströmmen vänt; den ryska superligan i hockey har med konkurrenskraftiga löner lockat tillbaka ryska spelare, och under NHL-lockouten spelade till och med en del kanadensiska i ryska lag. Helt unik är dock förre kanadensiske landslagscoachen Dave King, som accepterade ett bud att coacha ryska superligalaget Metallurg Magnitogorsk under säsongen 2005-06. King, som därefter gästspelade som coach i Sverige (Malmö Redhawks 2006-07) publicerade 2007 sina minnen från tiden i Ryssland, *King of Russia: A Year in the Russian Super League* (med Eric Duhatschek; McClelland & Stewart). Tobias Stark har läst Kings bok med blandade känslor. Som hockeyintresserad skulle han velat få veta mer om spelare och spelet; som historiker imponeras han av Kings kringsyn och insiktsfulla iakttagelser. Men när får vi läsa "King of Sweden"?

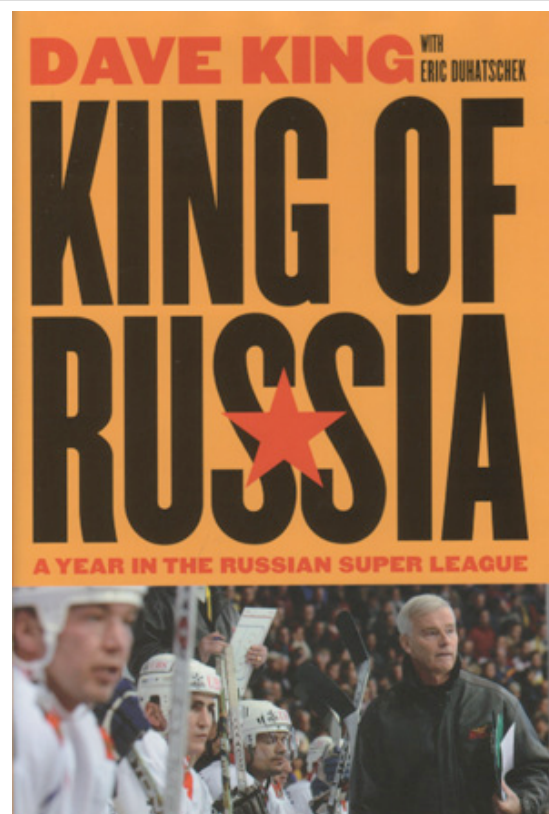
En kanadensare i Ryssland

Tobias Stark

Avdelningen för idrottsvetenskap, Institutionen för pedagogik, Växjö universitet

Dave King & Eric Duhatschek
King of Russia: A Year in the Russian Super League
250 sidor, inb., ill.
Toronto, ON: McClelland & Stewart
2007
ISBN 978-0-7710-2912-7

Dave King (född den 22 december 1947 i North Battleford, Saskatchewan, Kanada) tillhör ishockeyvärldens mest rutinerade coacher. Under sina närmare fyra decennier i båset har han bland mycket annat hunnit med att vara kanadensisk förbundskapten (under nio år och i tre OS-turneringar), träna NHL-lag (Calgary Flames, Montreal Canadiens och Columbus Blue Jackets), samt verka som huvudtränare i tyska elitlag (Hamburg Freezers och Adler Mannheim). I Sverige är King kanske mest känd från sin tid i Malmö Redhawks. Den största utmaning King ställts inför i sitt tränarliv torde dock vara när han – som förste nordamerikanske tränare någonsin – höll i tyglarna för ett lag, Metallurg Magnitogorsk, i den ryska superligan (säsongen 2005-2006). Det är i alla fall på så sätt saken utmålades i boken *King of Russia. A Year in the Russian Super League*, författad av King själv med hjälp av den välrenommerade kanadensiske ishockeyjournalisten Erik Duhatschek.

King of Russia är skriven i jagform på tämligen lättillgänglig engelska, och disponerad som en dagbok. Berättelsen tar sin början den 5 juli 2005, samma dag som King landat i Magnitogorsk, efter 36 timmars flygning från hemmet i

Saskatoon (Kanada), och jetlagged – under stor språkförbistring – genomför det första träningspasset hos sin nya arbetsgivare. Tankarna virvlar i hans huvud: Vad har han egentligen gett sig in på? Kommer allt att gå bra? Samtidigt som han hyser vissa tvivel är han glad och stolt över att ha fått chansen:

During the past quarter of a century, the flow of hockey talent between Russia and North America has mostly gone in one direction. The NHL's appetite for more and better players saw them recruit heavily in Russia, and over time there have been Russians who've led the league in goal-scoring, Russians who've won the rookie of the year award, and dozens of Russians who've seen their names engraved on the Stanley Cup. More recently, as a result of the political and economic upheaval that has characterized Russian life since the fall of Communism, there has been something of a reverse migration. Salaries have become more competitive there and a handful of teams, with dollars to burn, have lured some of their homegrown talent back. Then, in the year of the NHL lockout, even some of our best-known Canadian players (Vincent Lecavalier, Dany Heatley, and Brad Richards, to name three) came to play in the Super League. But coaching? That was different. That had never been done before. There have been Russian assistant coaches in the NHL a few European-born coaches in Russia, but no team had ever been willing to turn the keys over to a Canadian . . . until now.[1]

Boken rundas av med ett efterord, där King med lite distans reflekterar över sin tid i klubben (vilken ändades abrupt åtta matcher in i serielunken påföljande säsong, då han fockats på grund av uteblivna sportsliga resultat).[2]

Under bokens drygt 250 sidor får läsaren följa King i hans (nya) vardag. Sånt som tas upp är hur han lägger upp sitt tränaruppdrag, vad han tänker på när han värvar spelare, hur han hanterar spelare med alkoholproblem, hur hans ledarstil tas emot av de ryska spelarna och assisterande tränarna, vilka kulturella skillnader han märker mellan de ryska spelarnas agerande på och utanför isen jämfört med de nordamerikanska proffs han är van att jobba med. Därtill skildras en del roliga episoder och färgstarka karaktärer, såsom att:

- lagmiddagen efter bortamatcher brukar vara McDonald's som inköpts före nedsläpp och serveras kall fem timmar senare då laget sitter i bussen på väg hem;
- lagets fysioterapeut som mot spelarnas vilja ständigt vill förse dem med allehanda mystiska piller och injektioner, och som av okänd anledning är portad från Tyskland;
- lagets doktor som är specialist i gynekologi;
- lagets General Manger som ideligen försöker få King att satsa på hans son, trots att alla utom fadern anser att hans telning inte platsar.

King är tydlig med att de stereotypa föreställningar om ryska atleter som lever kvar i Nordamerika sedan kalla krigets dagar spelat honom spratt. Likaså vittnar han om hur kulturella skillnader kan vålla problem, men att det mesta går att överbrygga med lite god vilja och en öppen, inkännande attityd. Värre är det med de stora kulturkrockar som King redovisar, där han och de välsituerade stjärnorna i laget ställts öga mot öga med de sociala umbärande som frodas i Ryssland. Följande rader bär syn för sägen:

August 1

We played Lada today [?] On the way back to the hotel our bus passed a controlled intersection, where half-a-dozen gypsy children, aged eight or nine or ten, were standing on the white line in the middle of the road. Whenever the cars stopped for a red light, these children would beg for money by tapping on the car windows. Some didn't have any shoes and all were very poorly dressed. It was a striking contrast. Here we were, on a bus with hockey players making a small fortune by Russian standards, and there were these poor children, wearing threadbare clothes and sorry, hangdog expressions on their face. It was a reality check, and seemed to make a sobering impression on everybody, not just me.[3]

Metallurg Magnitogorsk kontrolleras av ogliarken Viktor Rashnikov, tillika ägare av stål företaget MMK och god för 3 miljarder US-dollar. Lagets spelarbudget säsongen 2005-2006 uppgick till 22 miljoner US-dollar. King konstaterar torrt att det översteg NHL:s då aktuella lönetak (21,5 miljoner US-dollar). Metallurgs lönebudget var dock småpotatis i jämförelse med de 60 miljoner US-dollar som ligakonkurrenten Ak Bars Kaza lade ut på spelarlöner under NHL-lockouten 2004-05. Även om mycket därmed har förändrats från kalla krigets dagar, då partitrogna coacher som Anatoli Tarasov och Viktor Tichonov höll i trådarna inom ishockeyn, och det sovjetiska landslaget tvingades tugga ihop utrustning av sina motståndare, så är det inte allt som har blivit till det bättre. Med den nya ekonomin har andra problem kommit. På sätt och vis tycks det rent av som att den ryska ishockeyn i och med murens fall har gått ur askan i elden. King påpekar att de burgna stjärnspelarna drar blickarna till sig, och att rånmord förekommit. Han talar även med fasa om ordföranden i det ryska ishockeyförbundet, Valentin Sych, som

was found in a gravel dump, murdered some years ago [1997, min anm.] in a crime that was widely linked to the Russian mafia. It wasn't that Sych himself was involved with the mafia. What happened was, in the early days of the transition away from Communism, the Russian Ice Hockey Federation had no money to run its programs. They were broke. They were desperate. So whenever they left the country, they brought back large quantities of the duty-free cigarettes that they could sell to the cigarette brokers, who in turn re-sold them in the markets. Sych wasn't even doing this to enrich himself. He was doing it to fund programs for their kids. But he was treading on dangerous ground, because the cigarette market was controlled by the Russian underworld. [?] He didn't even get a warning. They just shot him dead – and delivered a message to the federation, at his expense, to get out of the cigarette business.[4]

Detta är skrämmande läsning. Tilläggas skall att maffians koppling till rysk ishockey ingalunda är begränsad till att

välsituerade spelare löper risk att utsättas för brott. Noterbart är att somliga storstjärnor faktiskt har/haft samröre med representanter för den organiserade brottsligheten. I nordamerikansk press har såväl Valeri Kamenskij och Pavel Bure som Rysslands nuvarande idrottsminister Vjateslav Fetisov pekats ut som varande föremål för polisutredningar på grund av sina affärs- och vänskapsband med kända mafioso.[5]

Vad tycker jag då om *King of Russia*? En brist i boken är att många lagmedlemmar (såsom Evgeni Malkin, vilken säsongen efter tog plats i NHL-laget Pittsburgh Penguins) omtalas upprepade gånger, men när sista ordet är sagt känner man som läsaren ändå inte att man riktigt vet så mycket mer om dem än när man började läsa. Samma sak gäller faktiskt huvudpersonen själv. King vädrar förvisso sin coachingfilosofi och vi får veta att han är en pizzaälskare av stora mått med fäbless för historia. Men så mycket mer än så gör inte King för att släppa läsaren in på livet. Detta kan göra att delar av den primära målgruppen – inbitna ishockeyfantaster, vilka i regel vill veta så mycket som möjligt om spelarna – har svårare att ta till sig boken. Å andra sidan gör hans många kringsynta kopplingar till ekonomiska, politiska och historiska omständigheter att man som läsare får en god bild av ishockeyns utveckling i Ryssland under senare år, vilket borde kunna tilltala alla med mer än flyktigt intresse för ämnet. I mina ögon är det just detta kontextualiseringsarbete som utgör den stora behållningen av boken.

För svensk del ter sig ämnet annars extra brännande i dessa dagar, då man från Frölunda Indians' och Färjestads BK:s sida talar i kraftiga ordalag om att lämna Elitserien för att i stället gå med i den europeiska storliga som man från ryskt håll hoppas få till stånd. Enligt Färjestads klubbdirektör Håkan Loob är det svensk ishockeys fortsatta utveckling som står på spel.[6] Efter att med *King of Russias* hjälp ha förkovrat sig i den ryska ishockeyns politiska ekonomi tänker jag att det kanske finns anledning att ta Loobs farhågor på allvar.

Noter

[1] King, s 3-4.

[2] Laget hade då vunnit tre matcher, spelat en oavgjord, och förlorat fyra.

[3] King, s 29.

[4] King, s 14-15.

[5] <http://www.playthegame.org/Knowledge%20bank/Articles/The%20Russian%20Mafia%20and%20hockey.aspx>

[6] <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=763054>

© Tobias Stark 2008

 Köp boken från Adlibris.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Køb bogen fra eLounge.dk